

№ 12 (785)
Сакавік 2020 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

kazeta.by

bfk.by

У нумары:

- ☞ Краязнаўчы форум: уражанні і пераможцы конкурсу – стар. 2 і 3
- ☞ Агратурызм: стравы і рамёствы суседзяў – стар. 4
- ☞ Малая радзіма: сапраўдны лекар Дамброўскі – стар. 5

Чутныя згукі спрадвечныя

11 сакавіка на базе СШ № 168 г. Мінска адбыўся II адкрыты конкурс беларускага народнага спеўнага і музычна-інструментальнага выканальніцтва «Згукі мінуўшчыны» ў адпаведнасці з адукацыйна-культурнай праграмай «Традыцыйная культура і моладзь» у рамках гарадскога рэсурснага цэнтру па выхавальчай рабоце «Фармаванне нацыянальнай самасвядомасці асобы сродкамі традыцыйнага народнага мастацтва беларусаў». У сустрэчы ўзялі ўдзел больш за 20 фальклорных, вакальных, інструментальных калектываў краіны.

У раду экспертаў конкурсу ўвайшлі загадчык кафедры этналогіі і фальклору Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, дацэнт, кандыдат культуралогіі Вячаслаў Калацэй, малодшы навуковы супрацоўнік аддзела музычнага мастацтва і этнамузыкалогіі Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі Таццяна Канстанцінава і навуковы супрацоўнік сектара этналінгвістыкі і фальклору гэтай жа ўстановы Алена Боганева, метадыст аддзялення навукова-метадычнага і псіхалага-педагагічнага суправаджэння дадатковай адукацыі Нацыянальнага цэнтру мастацкай творчасці дзяцей і моладзі Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь Таццяна Крыўко.

Пераможцы конкурсу былі вызначаны ў розных намінацыях, ім уручаны Дыпламы I, II і III ступеняў.

Праект «Спеўнае выканальніцтва»: у катэгорыі «дзіцячыя садкі» Дыплом

I ступені атрымала група «Зярнятка» фальклорнага калектыву «Мілавіца» Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь» г. Мінска, кіраўнік М. Снітко; у катэгорыі «аматарская творчасць» Дыплом I ступені атрымалі калектывы розных узроставых групаў – фальклорны гурт «Сунічкі» СШ № 145 г. Мінска, кіраўнік І. Шурлакова; фальклорны гурт «Явар» СШ № 159 г. Мінска, С. Балцэвіч.

Праект «Музычна-інструментальнае выканальніцтва»: у катэгорыі «ама-

тары», без уліку ўзроставай градацыі Дыплом I ступені атрымалі фальклорны гурт «Явар» СШ № 159 г. Мінска, кіраўнік С. Балцэвіч; у катэгорыі «дзіцячыя мастацкія школы» – ансамбль народнай музыкі «Гулянок» Смаргонскай дзіцячай школы імя М.К. Агінскага», кіраўнік Я. Варонін.

Праект «Сольнае выканальніцтва» (салісты-мультивыканаўцы адначасова дэманструюць сваё ўмельства ў спевах, ігры на народных інструментах, апаевданні); у катэгорыі «аматары 18 – 30 гадоў» Дыплом I ступені атрымалі Цімафей Саўко, фальклорны калектыву «Мілавіца» Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь» г. Мінска, педагог А. Герашчанка.

Праект «Турнір салістаў-мультивыканаўцаў твораў народнай спадчыны»: у групе 13 – 17 гадоў Дыплом I ступені атрымалі Аляк-

сей Кавальчук і Кацярына Раджабава (Мётчанскі дзіцячы сад – сярэдняя школа Барысаўскага раёна, музычны кіраўнік А. Абрамовіч); у групе 18 – 30 гадоў – Паліна Чэпа (фальклорны калектыву «Мілавіца» Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь» г. Мінска, кіраўнік М. Снітко), узорны фальклорны гурт «Валошкі» Новінскага сельскага Дома культуры Бярэзінскага раёна (кіраўнік С. Клімовіч); інструментальны ансамбль «Каприс» СШ № 11 г. Мінска (кіраўнік І. Пашкевіч), інструментальны ансамбль «Лістапад» СШ № 11 г. Мінска (кіраўнік М. Лазоўскі), ансамбль народных інструментаў «Музыка» Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь» г. Мінска (кіраўнік А. Герашчанка); Аляксей Клімовіч і Цімафей Клімовіч (узорны фальклорны гурт «Валошкі» Новінскага сельскага Дома культуры Бярэзінскага раёна, кіраўнікі А. Клімовіч, С. Клімовіч); Іван Гузан, Кірыл Кудзін, Яніна Клімовіч (узорны фальклорны гурт «Валошкі» Новінскага сельскага Дома культуры Бярэзінскага раёна (кіраўнік С. Клімовіч), Аляксандра Шавялёнак (дзіцячы ўзорны ансамбль «Лянок» Дзіцячай школы мастацтваў Асіповіцкага раёна, кіраўнік Я. Шведова); Юрась Барадзін, Арцёмій Шчагалюцін (фальклорны калектыву «Агнявец» Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, кіраўнік Н. Пестухова), Ірына Хамутова.

сей Кавальчук і Кацярына Раджабава (Мётчанскі дзіцячы сад – сярэдняя школа Барысаўскага раёна, музычны кіраўнік А. Абрамовіч); у групе 18 – 30 гадоў – Паліна Чэпа (фальклорны калектыву «Мілавіца» Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь» г. Мінска, кіраўнік М. Снітко), узорны фальклорны гурт «Валошкі» Новінскага сельскага Дома культуры Бярэзінскага раёна (кіраўнік С. Клімовіч); інструментальны ансамбль «Каприс» СШ № 11 г. Мінска (кіраўнік І. Пашкевіч), інструментальны ансамбль «Лістапад» СШ № 11 г. Мінска (кіраўнік М. Лазоўскі), ансамбль народных інструментаў «Музыка» Цэнтра дадатковай адукацыі дзяцей і моладзі «Ветразь» г. Мінска (кіраўнік А. Герашчанка); Аляксей Клімовіч і Цімафей Клімовіч (узорны фальклорны гурт «Валошкі» Новінскага сельскага Дома культуры Бярэзінскага раёна, кіраўнікі А. Клімовіч, С. Клімовіч); Іван Гузан, Кірыл Кудзін, Яніна Клімовіч (узорны фальклорны гурт «Валошкі» Новінскага сельскага Дома культуры Бярэзінскага раёна (кіраўнік С. Клімовіч), Аляксандра Шавялёнак (дзіцячы ўзорны ансамбль «Лянок» Дзіцячай школы мастацтваў Асіповіцкага раёна, кіраўнік Я. Шведова); Юрась Барадзін, Арцёмій Шчагалюцін (фальклорны калектыву «Агнявец» Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, кіраўнік Н. Пестухова), Ірына Хамутова.

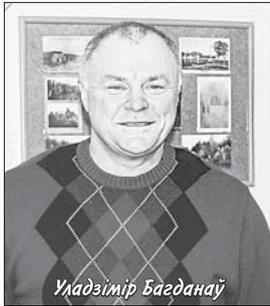

Паводле інфармацыі арганізатараў

На тым тыдні...

✓ У Пастаўскім раённым краязнаўчым музеі 11 сакавіка адкрылася выстава «Вайна і людзі». Экспазіцыю складала прыкладна сотня фатаграфіяў з прыватнай калекцыі Уладзіміра Багданава. Першую выставу на тэму Першай сусветнай вайны Уладзімір Анатольевіч арганізаваў у 2004 г., у музеях Мінска і іншых гарадах краіны іх прайшоў больш за 30.

Уладзімір Багданав

Фатаграфіі, што экспанаваліся на выставе, – толькі невялікая частка агромністай прыватнай калекцыі У. Багданава, якая налічвае больш за 10 тыс. арыгінальных здымкаў часоў Першай сусветнай.

Пад час адкрыцця выставы быў прэзентаваны 2-і том выдання «Первая мировая война. Военские захоронения на территории Республики Беларусь», куды ўвайшла інфармацыя па Брэсцкай і Віцебскай абласцях, у тым ліку па Пастаўскім раёне, дзе пашпартаў завяжана больш за 30 пахаванняў часоў той вайны.

✓ 17 сакавіка ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі прайшоў адкрыццё гісторыка-дакументальнай выставы «Шлях да Перамогі: гістарычныя крыніцы сведчаць», прымеркаванай да 75-годдзя вызвалення Усходняй Еўропы ад нацызму.

Экспазіцыя складаецца з 30-і планшэтаў, што знаёмяць з фотаздымкамі, дакументамі, фактамі, картамі, плакатамі, старонкамі перыядычнага друку, сцягамі, замалёўкамі, узнагароднымі лістамі ды іншымі матэрыяламі ад вызваленчых руху Усходняй Еўропы ад нацызму. Унікальныя матэрыялы (у тым ліку і тыя, што доўгі час захоўваліся пад грыфам «зусім сакрэтна») сведчаць пра ход баявых дзеянняў, палітыка-маральны стан часцей Чырвонай Арміі, а таксама пра ўзаемадзеянне з мясцовымі органамі кіравання па наладжванні інфраструктуры і мірнага жыцця, пра гуманітарную дапамогу, што аказваецца саветскімі салдатамі мясцоваму насельніцтву.

Наведаць выставу можна да 6 красавіка.

✓ 18 сакавіка ў Мастоцкай галерэі Міхаіла Савіцкага пачала працу выстава фарфору «Фарфоравыя гісторыі. Знакамітыя людзі ў фарфоры» з прыватнай калекцыі Віктара Суворова. Ён – член праўлення БРГА калекцыянераў. Пачынаўся збор з жарту: 20 гадоў таму сябры падаравалі 7 лістапада бюст Уладзіміра Леніна. Далей тэматыка папаўнялася, з'явіліся бюсты народных паэтаў Янкі Купалы і Якуба Коласа, потым Адама Міцкевіча, Лесі Українкі, Тараса Шаўчэнкі, Аляксандра Пушкіна, Уільяма Шэкспіра ды іншых літаратараў, а таксама – кампазітараў.

Сёння ў зборы калекцыянера скульптуры ахопліваюць перыяд з 1930-х гг. да нашых дзён розных фарфоравых заводаў (Дулёўскі, Ламаносаўскі, Палонскі, Кіеўскі, Рыжскі, а таксама беларускія – Мінскі і Добрушскі), ёсць вырабы з заводаў Германіі ды інш. краінаў Еўропы.

Выстаўлены больш за 100 фарфоравых прадметаў у бісквітным і паліваным выкананні, сярод якіх бюсты, плакеткі, талеркі, кубкі, чарнільніцы. Найрадзей сустракаюцца ў фарфоры чэмпіёнкі свегу і алімпійскіх гульняў па канькабежным спорце Марыя Ісакова, байкапісец, публіцыст і паэт Іван Крылоў, заснавальнік Парыжскай тэатральнай школы пантэмі Марсель Марсо, латвійскі пісьменнік Ян Райніс, першы касманаўт Юрый Гагарын.

Працуе выстава да 3 траўня.

✓ 19 сакавіка ў мастацкай галерэі «Універсітэт культуры» адбылося адкрыццё персанальнай выставы духоўнага жывапісу Уладзіміра Ісачэнкі «Дакрануцца да святла». Галоўнай тэмай прадстаўленых жывапісных працаў з'яўляецца сфера маральных і рэлігійных пошукаў. Можна таксама пабачыць карціны, прысвечаныя хрысціянскім святым і праваслаўным святарам, якія пацярпелі за веру ў 1940-х гг.

Завітаць на выставу і паглядзець творы можна да 31 сакавіка.

«Планета Беларусь» складаецца з 3 малой радзімы кожнага з нас...

Сваю любоў да месца, дзе «паявіўся на свет», дарылі аднадумцам удзельнікі 1-га рэспубліканскага краязнаўчага форуму

Глыбокія і змястоўныя даклады прагучалі на пленарным пасяджэнні. Безумоўна, кожнаму краязнаўцу хацелася зацікавіць аднадумцаў сваім укладам у агульную справу, таму ахвотна разышліся па секцыях. Іх праца была арганізаваная ў выставачных залах Нацыянальнага гістарычнага музея Рэспублікі Беларусь, дзе і праходзіў форум, так што ўдзельнікі атрымалі ўнікальную магчымасць яшчэ і пазнаёміцца з музейнымі навінкамі.

На падвядзенні вынікаў кіраўнікі секцыяў падкрэслівалі, што іх група дакладчыкаў – самая лепшая, і гэта сведчыла пра высокі ўзровень падрыхтоўкі выступленняў і прэзентацыяў. Мае ўражанні абмежаваныя секцыяй «Асоба ў краязнаўстве: з гісторыі біяграфій беларускіх краязнаўцаў». Яе праца праходзіла ў зале з выставай сакральнага мастацтва нашай краіны. Сцены з намаленымі іконамі і царскімі вяротамі не хацелася пакідаць нават у перапынках! З пано наш першадрукар Францыск Скарына глядзеў на сучасных краязнаўцаў, і кожны быццам усведамляў, што і перад нацыянальным асветнікам дае справядзачу за захаванне дарагіх сэрцу святыхняў малой радзімы...

Пры дакладным выкананні рэгламенту мадэратары добра-разумчліва прымалі выступоўцаў. Намеснік старшыні Беларускага фонду культуры Анатоль Бутэвіч і галоўны рэдактар «Краязнаўчай газеты» Уладзімір Гілеп у свой час ведалі героёў многіх дакладаў, дапаўнялі кіраўнікоў секцыі былі вельмі цікавымі і важнымі.

Калі цяперашнія захавальнікі спадчыны малой радзімы яшчэ плануюць годна ўзвекавечыць імёны землякоў, то пра лунінецкі прыклад з радасцю наведзіла журналістка Таццяна Канапацкая. Яе доклад быў прысвечаны памяці пісьменніка і чэкіста Мікалая Калінковіча (1950 – 1990), у гонар якога названая вуліца, усталяваны помнік,

На прыроднім плане Т. Канапацкая і А. Гарбуноў

праводзяцца штогадовыя літаратурныя праграмы.

Большасць вядомых краязнаўцаў ужо завяршылі зямны шлях. Тым больш значным было завочнае знаёмства з экс-дырэктарам Баранавіцкага краязнаўчага музея Станіславам Шчарбаковым, які летас адзначыў 80-годдзе. Павагу і захапленне нястомным збірльнікам мясцовай гісторыі выказаў у сваім выступленні протадыякан Андрэй Гарбуноў (Свята-Пакроўскі храм г. Баранавічы).

– Наша секцыя – галоўная на форуме, – адзначыў айцец Андрэй. – Нагадаю пачатак Новага Запавету: «Аўраам нарадзіў Ісаака, Ісаак нарадзіў Іакава...» і гэтак далей. Вось і мы – расказваем пра папярэднікаў справы, якой займаемся самі. Бачым, што і ў нас ёсць паслядоўнікі...

У выпадку айца Андрэя менавіта так і адбылося – Станіслаў Аляксандравіч, які выдаў шэраг вельмі цікавых краязнаўчых зборнікаў, захапіў і царкоўнаслужыцеля напісаннем кнігі «Гісторыя праваслаўных храмаў г. Баранавічы» (2018). Выданне, адзначанае Брэсцкім абласным аддзяленнем Саюза пісьменнікаў Беларусі, было прадстаўлена на выставе краязнаўчай літаратуры. Аўтар стаў адным з пераможцаў і быў уганараваны дыпломам, што ўручыў старшыня

Беларускага фонду культуры Тадэуш Стружэцкі. Сімвалічны падарунак зрабіў айцец Андрэй Дню праваслаўнай кнігі, які адзначаецца 14 сакавіка.

Зразумела, што амаль палову ўдзельнікаў форуму складалі прадстаўнікі Мінска і сталічнай вобласці. Больш за 50 краязнаўцаў знаёмлілі з адметнасцямі Віцебшчыны, да 30-і дакладаў былі прысвечаныя і Магілёўшчыне, і Гомельшчыне. З 22-х удзельнікаў ад Брэсцкай вобласці 8 прадстаўлялі Пінск, 7 – Лунінец. Выкладчыкі адзначаныя падзякамі, журналісты – дыпламамі. Ветэран-педагаг Іван Панасюк заслужана ўзнагароджаны за шэраг выданняў. Урадзянец Астрамечава, ён прысвечвае краязнаўчыя працы і малой радзіме, і Лунінец, на які прыйшла большая частка яго жыцця.

Завяршэннем плённай сусотчы стала выніковая рэзалюцыя і абранне членаў каардынацыйнага савета па стварэнні краязнаўчага таварыства. У яго увайшлі кіраўнікі сталічных устаноў, якія былі заснавальнікамі форуму. Яны ж прапанавалі кандыдатуры краязнаўцаў з месцаў, за прасіўшы протадыякана Андрэя Гарбунова прадстаўляць Брэсцкую вобласць. Яшчэ адзін наш творчы зямляк – рэдактар часопіса «Гаспадыня» (Мінск) Зіновій Прыгодзіч – у каардынацыйным савец будзе прадстаўніком Саюза пісьменнікаў Беларусі.

У ліку прырытэтных напрамкаў дзейнасці краязнаўчага таварыства названае перавыданне гісторыка-дакументальных хронік «Памяць» – за 30 і больш гадоў шэраг матэрыялаў або састарэлі, або патрабуюць удаскладненняў і дапаўненняў. Самай радаснай навіной прагучалі словы дырэктара Нацыянальнага гістарычнага музея Паўла Сапоцкі пра тое, што краязнаўчыя форуму будучы праводзіцца рэгулярна.

І. Панасюк пад час форуму

Таццяна ВАСІЛЬЕВА
Фота Наталі КУПРЭВІЧ і айтара

Пераможцы конкурсу на лепшае краязнаўчае выданне 2017 — 2019 гг.

Аўтарскі калектыў Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ф. Скарыны пад агульнай рэдакцыяй Валянціны Новак	«Малой радзімы запаветы продкаў: народная і духоўная культура Жыткавіцкага раёна»	Краязнаўства рэгіёнаў Беларусі	Грамата Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь
Міхал Рымжа, доктар медыцынскіх навук, прафесар Беларускага дзяржаўнага медыцынскага ўніверсітэта	«Семежево помнит тебя, солдат»	Краязнаўчыя выданні да 75-годдзя Перамогі	Грамата Міністэрства інфармацыі
Руслан Кулевіч, журналіст	Серыя кніг: «Горад адзін, успаміны розныя», «Гісторыі з гродзенскіх вуліц»	Гарады Беларусі	Грамата Міністэрства інфармацыі
Аркадзь Падліпскі, краязнаўца	Серыя кніг «Біяграфія витебскага дома»	Гарады Беларусі	Грамата Міністэрства інфармацыі
Сяргей Чыгрын, краязнаўца	Серыя кніг «Гістарычная мазаіка Слонімшчыны»	Краязнаўства рэгіёнаў Беларусі	Грамата Міністэрства інфармацыі
Уладзімір Дражын, беларускі палітычны дзеяч, былы намеснік прэм'ер-міністра Рэспублікі Беларусь	«Дражно – мая малая родина»	Мой род – мая радзіма	Грамата Міністэрства інфармацыі
Уладзімір Ліхадзедаў, гісторык, калекцыянер	Серыя кніг «У пошуках страчанага»	Краязнаўства рэгіёнаў Беларусі	Грамата Міністэрства інфармацыі
Алена Харашэвіч, журналіст, Анатоль Шаркоў, прафесар кафедры крымінальна-выканаўчага права Акадэміі Міністэрства ўнутраных спраў Рэспублікі Беларусь	«Святые родники Белой Руси»	Беларусь шматканфесійная	Грамата Міністэрства інфармацыі
Выдавецкі дом «Звязда»	Серыя кніг «Адрасы Беларусі ў свеце»		Грамата Міністэрства інфармацыі
Выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі»	Серыя кніг па папулярнасці гісторыка-культурнай спадчыны: «Музеі Беларусі», «Арганы Беларусі», «Рэгіёны Беларусі»	За папулярнасцю гісторыка-культурнай спадчыны	Грамата Міністэрства інфармацыі
Ігар Пракаповіч	узнагароджваецца за серыю кніг краязнаўчай тэматыкі, актыўны ўдзел у папулярнасці гісторыка-культурнай спадчыны, за значны ўклад у развіццё краязнаўства Беларусі	Гран-пры	Грамата Міністэрства інфармацыі
Ірына Зімнева	«Вандроўкі па гарадах»	Лепшае краязнаўчае выданне для дзяцей	Дыплом аргкамітэта форуму
Калектыў аўтараў вучэбна-метадычнага кабінета Маскоўскага раёна г. Брэста, Галоўнае ўпраўленне па адукацыі Брэсцкага аблвыканкама	«Дзіцячы атлас. Брэсцкая вобласць, горад Брэст»	Лепшае краязнаўчае выданне для дзяцей	Дыплом аргкамітэта форуму
Анатоль Трафімчык	«Гісторыя Круговіцкае школы. Сшытак I: У часы Расійскай імперыі»	Летапіс устаноў і арганізацый	Дыплом аргкамітэта форуму
Віктар Жукоўскі, Людміла Саратокіна	Кнігі серыі «Аршаназнаўства»	Лепшае краязнаўчае выданне для дзяцей	Дыплом аргкамітэта форуму
Лунінецкі раённы выканаўчы камітэт	«Мілая малая Родина, вечная наша любовь»	Краязнаўства рэгіёнаў Беларусі	Дыплом аргкамітэта форуму
Іван Каліноўскі	«Прыдзвінне. Літаратурна-краязнаўчыя вандроўкі» (серыя «Падарожжа па родным краі»)	Краязнаўства рэгіёнаў Беларусі	Дыплом аргкамітэта форуму
Васіль Драгавец	«Запознае прызнанне. Біяграфічны спевед»	Мой род – мая радзіма	Дыплом аргкамітэта форуму
Леанід Ляўрош	«Шэпт пажоўклых старонак. Лідчына ў лютарскіх прэсы 1900 – 1939 гг.»	Краязнаўства рэгіёнаў Беларусі	Дыплом аргкамітэта форуму
Іван Панасюк	«От Остромечино до Остромечова»	Мой род – мая радзіма	Дыплом аргкамітэта форуму
Святлана Варыкава	«Помнить, чтобы жить...»	Краязнаўчыя выданні да 75-годдзя Перамогі	Дыплом аргкамітэта форуму
Алесь Карлюкевіч	«Роднымі сцяжынкамі: краязнаўчыя нарысы»	Мой род – мая радзіма	Дыплом аргкамітэта форуму
Андрэй Павач	«Гродзенскія гісторыі ад Андрэя Павача»	Краязнаўства рэгіёнаў Беларусі	Дыплом аргкамітэта форуму
Анатоль Бутэвіч	За серыю кніг, прысвечаных замкам Беларусі	Краязнаўства рэгіёнаў Беларусі	Дыплом аргкамітэта форуму
Зміцер Санько, Юрась Санько	«Слаўнае сяло Азярычына. Свет нашых продкаў»	Краязнаўства рэгіёнаў Беларусі	Дыплом аргкамітэта форуму
Валянціна Логвін, Анжэла Хлус	За серыю кніг краязнаўчай тэматыкі	Краязнаўства рэгіёнаў Беларусі	Дыплом аргкамітэта форуму
Валянціна Відлога	«Слуцк. По старым адресам»	Гарады Беларусі	Дыплом аргкамітэта форуму
Марына Куксёнак	«Память войны стучит нам в сердца»	Краязнаўчыя выданні да 75-годдзя Перамогі	Дыплом аргкамітэта форуму
Наталія Яцкевіч, Артур Зельскі	Серыя кніг «Беларусь. Трагедыя і праўда памяці»	Краязнаўчыя выданні да 75-годдзя Перамогі	Дыплом аргкамітэта форуму
Аляксандр Гоццеў, Аляксандр Семянчук, Аляксандр Рыжы	«Мой родом из... Гродно»	Гарады Беларусі	Дыплом аргкамітэта форуму
Юрый Кур'яновіч	«Старасвецкая Лошыца»	Гарады Беларусі	Дыплом аргкамітэта форуму
Тацяна Канапацкая	За серыю кніг краязнаўчай тэматыкі і значны ўклад у развіццё краязнаўства Беларусі	Краязнаўства рэгіёнаў Беларусі	Дыплом аргкамітэта форуму
Укладальнік Вадзім Жылко	Серыя выданняў «Краязнаўчымі шляхамі Лунінецшчыны»	Краязнаўства рэгіёнаў Беларусі	Дыплом аргкамітэта форуму
Замкавы комплекс «Мір»	«Мір Радзівілаў: замак, мястэчка, графства (1568 – 1813 гг.). Борнік дакументаў і матэрыялаў»	Краязнаўства ў навуковых даследаваннях	Дыплом аргкамітэта форуму
Юлія Яфрэмава, А. Асоўскі	«Оссовские герба Долэнга XVII – XXI вв.»	Краязнаўства ў навуковых даследаваннях	Дыплом аргкамітэта форуму
Іосіф Рубаха	«Фрэскі гісторыі габрэяў. Беларусь: горад, мястэчка...»	Беларусь шматканфесійная	Дыплом аргкамітэта форуму
Людміла Дунец	«Касцёл святой Веранікі і кляштар бернардынцаў»	Беларусь шматканфесійная	Дыплом аргкамітэта форуму
Андрэй Гарбуноў	«История православных храмов г. Барановичи»	Беларусь шматканфесійная	Дыплом аргкамітэта форуму
Валерый Гапееў (галоўны рэдактар выдання)	«Крыніцы і вытокі. Нарысы з гісторыі і культуры Івацэвічыны»	Краязнаўства рэгіёнаў Беларусі	Дыплом аргкамітэта форуму
Антон Бубала	«Пуцявінамі роднага краю. Прырода і гісторыя Верхнядзвіншчыны»	Краязнаўства рэгіёнаў Беларусі	Дыплом аргкамітэта форуму
Надзея Саўчанка	«Сава Сіўко»	Асоба ў краязнаўстве	Дыплом аргкамітэта форуму
Аўтарскі калектыў Упраўлення па працы, занятасці і сацыяльнай абароне Лунінецкага райвыканкама	«Служба неравнодушных людей»	Летапіс устаноў і арганізацый	Дыплом аргкамітэта форуму
Ірына Качан	«Краткая фотохроника истории пожарной службы Гродненщины»	Летапіс устаноў і арганізацый	Дыплом аргкамітэта форуму
Віктар Хурсік	«Vale»	Краязнаўства ў навуковых даследаваннях	Дыплом аргкамітэта форуму
Замкавы комплекс «Мір»	За серыю кніг у галіне навуковага краязнаўства «Князья Витгенштейны и их владения в Российской Империи в XIX веке»	Краязнаўства ў навуковых даследаваннях	Дыплом аргкамітэта форуму
Выдавецтва «Беларусь»	За папулярнасцю гісторыка-культурнай спадчыны і спрыянне ў развіццё краязнаўства Беларусі		Дыплом аргкамітэта форуму
Выдавецкі дом «Беларуская навука»	За папулярнасцю гісторыка-культурнай спадчыны і спрыянне ў развіццё краязнаўства Беларусі		Дыплом аргкамітэта форуму
Зіновій Прыгодзіч	«Над Вісліцай. Пра вёску Лышча і яе ваколіцы»	Мой род – мая радзіма	Дыплом аргкамітэта форуму
Міхалі Альха	«Рогачёвский исторический журнал: 2019 – год малой Родины»		Дыплом аргкамітэта форуму
Дзяніс Раманюк	«Беларусь. Храм і крайд»	Беларусь шматканфесійная	Дыплом аргкамітэта форуму
Алег Лукашэвіч, Аляксандр Аляксееў	«Спадчына Беларусі»; за актыўны ўклад у развіццё і папулярнасцю краязнаўства		Дыплом аргкамітэта форуму
Сетка публічных бібліятэк горада Гомеля	«Партрэт на фоне эпохі: 100 гадоў Гомельскай цэнтральнай гарадской бібліятэцы імя А.І. Герцана»	Летапіс устаноў і арганізацый	Дыплом аргкамітэта форуму
«Беларускі гістарычны часопіс»	За папулярнасцю гісторыка-культурнай спадчыны і спрыянне ў развіццё краязнаўства Беларусі		Дыплом аргкамітэта форуму
Глеб Кудрашоў	«Малітва да Тараса пад беларускім небам»		Дыплом аргкамітэта форуму

Аграрыядзіба па-беларуску

Спасціжэнне сябе праз... стравы і рамяство

Эта программа финансируется
Европейским Союзом

У №№ 3 і 4 мы распавялі, што летась у траўні стартваў праект ENI-LLB-1-016 «Захаванне і садзеянне прасоўванню кулінарнай спадчыны і традыцыйных рамёстваў» (BELLA CULTURE), што павінен паспрыяць папулярнаму традыцыйнай кулінарыі і ахоплівае тры суседнія краіны – Беларусь, Літву і Латвію (адсюль і яго назва). Цяпер ідзе праца над брашурай «Позная BELLA наследие и культуру», куды ўвойдуць больш за сто ўнікальных рэцэптаў ад кухараў Беларусі, Літвы і Латвіі.

Аб тым, як прасоўваецца праект і якія планы ў яго партнёраў, распавяла кіраўнік БГА «Адпачынак у вёсцы» Валерыя Кліцунова.

– Хачу нагадаць, што гэты Праект накіраваны на прасоўванне і захаванне рэгіянальнай культурнай спадчыны і рамёсных традыцый у Латгалскім рэгіёне (Латвія), Анікшчэйскім і Купішкскім (Літва), Полацкім, Мінскім і Зэльвенскім раёнах (Беларусь) дзеля ўмацавання рэгіянальнай ідэнтычнасці, адчування ўзаемазвязанасці і станоўчага эфекту на мясцовую эканамічную дзейнасць. Мерапрыемствы фінансуюцца Праграмай трансгранічнага супрацоўніцтва Латвія-Літва-Беларусь у рамках Еўрапейскага інструмента супрацоўніцтва на 2014 – 2020 гг. Сума фінансавання праекта Еўрапейскім саюзам складае 713 391,92 EUR (1 705 292,06 BYN). Сваю актыўнасць мы распачалі летась 14 траўня, калі ў Мінску прай-

шоў адукацыйны семінар «Крафтавая эканоміка: прасоўваем традыцыйную ежу і рамёствы». Пасля быў вельмі карысны і змястоўны фестываль у латвійскім горадзе Лудза, а ў верасні дэлегацыя з Беларусі наведала фестываль у літоўскім горадзе Анікшчай. Варта адзначыць, што ўсе мерапрыемствы былі важнымі і патрэбнымі: мы пазнаёмліліся з партнёрамі, сустрэліся з людзьмі, якія займаюцца традыцыйнымі кулінарыяй і рамёствамі. Сярод іх – сапраўдныя майстры, мастацтва якіх непаўторна! І мы радыя, што дзякуючы праекту пра іх даведаецца большая колькасць жыхароў нашых трох краінаў.

Цяпер мы распрацоўваем сумесны трансгранічны прадукт «Спасцігні BELLA спадчыну і культуру». Такая назва і брашуры, у якой

будуць тры раздзелы: «Зрабі сваімі рукамі ў традыцыях БЕЛЛА», «Пакаштуй сыр і традыцыйныя напоі БЕЛЛА», «Пакаштуй хлеб, бліны і квас».

У прыватнасці, у «кулінарны» раздзел увойдуць больш за 100 кулінарных рэцэптаў адмысловага гаспадарства Беларусі, Латвіі і Літвы.

Асноўная ідэя выдання ў тым, каб сабраць разам інфармацыю аб пастаўшчыках паслугаў, – тых людзях, якія спрыяюць прасоўванню кулінарнай спадчыны і традыцыйных рамёстваў у Латгалскім, Купішкскім, Анікшчэйскім, Полацкім і Зэльвенскім раёнах. Мы плануем выдаць кнігу накладам 10 тыс. асобнікаў на чатырох мовах. Электронны варыянт размесцім на сайтах партнёраў праекта.

Лічу, што выданне будзе карыснае як само па сабе, так і акажа рэальную падтрымку тым турыстам, якія захоць сфармаваць уласны індывідуальны трансгранічны маршрут у адпаведнасці з сваімі кулінарнымі ўпадабаннямі і якія цікавяцца менавіта народнымі гаспадарствамі традыцыямі.

Да прыкладу, турыст цікавіцца вытворчасцю сыроў. Ён можа накіра-

вацца ў Латвію, дзе ў грамадзе «Siera kiubs» можна пакаштаваць новыя віды сыроў, або паехаць у Беларусі, дзе ў рэспубліцы «Urenite», каб паўдзельнічаць у майстар-класе па вырабе сыроў, а потым пераехаць у Літву, дзе сямейная фірма «Marijos Trobele» вырабляе знакаміты яблычны сыр. Скажу тут, што ў складзе гэтага далікатэсу толькі яблыкі і цукар, прычым апошняга – мінімум. І закончыць сваю «сырную» вандрожку зможа ў Беларусі, дзе ёсць магчымасць пакаштаваць сыры ад Аляксандра Мякені ў Зэльвенскім раёне.

Падобную вандрожку могуць ажыццявіць і тыя, хто цікавіцца выпечкаю хлеба, гарбатаю з карысных зёнак, натуральным мёдам або заменнікамі кафы.

Вось такую кнігу мы плануем прадставіць сёлетня ўлетку. Акрамя яе – мяркуючы выпусціць кнігу кулінарных беларускіх рэцэптаў пад умоўнай назвай «Стравы глыбінкі».

Мушу адзначыць таксама, што сёння ў нашай краіне да развіцця гаспадарства турызма пачалі выйшла зацікаўленасць і дзяржаўныя органы. Так, з ініцыятывы Міністэрства спорту і турызму, якое

вызначыла гаспадарства турызм як адзін з прыярытэтных накірункаў, пры Міністэрстве гандлю створана рабочая група, куды ўвайшлі прадстаўнікі ўсіх абласцей, грамадскага харчавання, прыватных кафэ і рэстаранаў, Міністэрства інфармацыі, «Адпачынку ў вёсцы» і інш. І ўжо на першым пасяджэнні групы ўсе ўдзельнікі аднадушна пагадзіліся, што неабходна развіваць гэты папулярны ва ўсім свеце напрамак. Але пытанне «як гэта рабіць?» выклікала дыскусіі. На мой погляд, асноўныя складанасці ў тым, што мы не ведаем дакладна, што менавіта варта прасоўваць, рабіць брэндам, а яшчэ – у адсутнасці ў нашых суайчыннікаў так звананага гаспадарства патрыятызму. Напрыклад, мы шмат разоў казалі, што свой брэнд мы можам будаваць на бульбе. Але пакуль далей размоваў гэтай тэмай не прасунулася. Таму праект «BELLA CULTURE» можа аказаць неацэнную дапамогу ў пошуку свайго, уласнага гаспадарства брэнда, а з яго дапамогай – і нашай нацыянальнай самаідэнтыфікацыі, бо нездарма кажучы, што чалавек – гэта тое, што ён есць.

Гутарка запісала
Надзея СУСЛАВА

Гэта публікацыя была падрыхтаваная пры фінансаванні падтрымкі Еўрапейскага Саюза. Яе змест з'яўляецца выключнай адказнасцю БГА «Адпачынак у вёсцы» і не з'яўляецца адлюстраваннем афіцыйнай пазіцыі Еўрапейскага Саюза.

Без пяці гадоў – век!

Для Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі 2020 год юбілейны. 95 гадоў таму 16 лютага 1925 года яна пачала сваё жыццё. У дзень нараджэння прынята азірнуцца назад і з вышыні пражытых гадоў ацаніць доўгую дарогу да такой даты і падвесці вынікі.

Гісторыя бібліятэкі багатая на падзеі. Яна прайшла слаўны гістарычны шлях ад маленькай бібліятэкі пры Інстытуце беларускай культуры з фондам у некалькі тысяч выданняў, да Цэнтральнай навуковай бібліятэкі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі з кніжным фондам, які налічвае больш за 4 мільёнаў адзінак захоўвання.

На працягу доўгіх гадоў бібліятэка захоўвае і прымнажае лепшыя традыцыі Асветніцтва. З гадамі змяняліся задачы, але нязменным заставалася яе прызначэнне: збіраць, захоўваць і прадстаўляць у карыстанне ўнікальны

фонд дакументаў, ажыццяўляць інфармацыйнае суправаджэнне развіцця ачынай навуцы і тэхнікі, інфармаваць грамадства аб выдоях прадстаўнікаў беларускай навуцы, іх дасягненнях і ролі беларускай навуцы ў свеце.

За 95 гадоў у бібліятэцы змянілася некалькі пакаленняў спецыялістаў, якія

сталі адно аднаму калегамі, настаўнікамі, проста блізкімі людзьмі. Назаву імяны кіраўнікоў і спецыялістаў, што сталі каля вытокаў і ўнеслі ўклад у станаўленне і развіццё бібліятэкі: Іван Серада, Кліменці Гурвіч, Дзмітрый Даўгяла, Барыс Сянько, Іван Косараў, Іосіф Сіманюскі, Марыя Вільгусевіч, Фёдар Сцепаўнік, Алена Мазанік, Міхаіл Стрыжонак, Аляксандра Васілеўская, Лідзія Збралевіч, Ванда Філіпскіх, Галіна

Баева, Іда Ваксер, Святлана Емельянава, Наталія Бярозкіна і многія-многія іншыя.

Эфектыўнасць працы бібліятэкі шмат у чым залежыць ад ступені ўцягнутасці калектыву ў гэты працэс, яго навыкаў, вопыту, самаарганізацыі. Супрацоўнікі Акадэмічнай бібліятэкі выступаюць з дакладамі, публікуюць свае артыкулы ў ачынных і замежных выданнях. У сувязі з гэтым узнікла ідэя падрыхтаваць да юбілею бібліяграфічны паказальнік, сабраць і сістэматызаваць усе працы супрацоўнікаў і дакументы ЦНБ НАН Беларусі за 1925 – 2019 гг.

Паказальнік – своеасаблівы вынік працы за гэты перыяд. У яго ўвайшлі апісанні ўсіх працаў, у тым ліку, што не ўвайшлі ў папярэдняе выданне: «Выданні Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Якуба Коласа АН БССР за 1958 – 1990 гг.» і «Цэнтральная навуковая бібліятэка імя Якуба Коласа Нацыяналь-

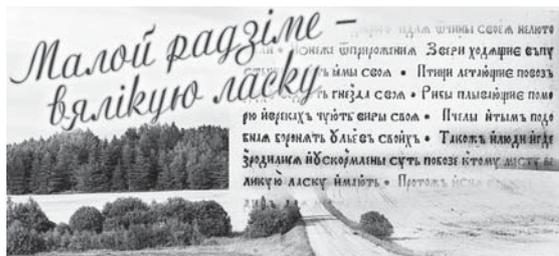
най акадэміі навук Беларусі, 1995 – 2004 гг.: да 80-годдзя з дня заснавання».

Паказальнік уключае 3979 бібліяграфічных апісанняў дакументаў. Сярод іх мануграфіі, зборнікі навуковых артыкулаў і матэрыялы канферэнцыяў, археаграфічныя выданні, дысертацыі, аўтарэфераты дысертацыяў, навуковыя і навукова-папулярныя артыкулы супрацоўнікаў бібліятэкі, навукальныя дапаможнікі. Прадстаўленыя апісанні навукова-даследчых працаў па кнігавыдавецкай справе, вывучэнні чытанна, распаўсюджванні кнігавыданняў ў Беларусі і інш.

Летапіс бібліятэкі працягваецца. І якім ён будзе – залежыць ад нас і ад тых, хто прыйдзе пасля нас. Сумеснымі намаганнямі мы можам дасягнуць многа! 95-гадовы юбілей – гэта не толькі падвядзенне вынікаў, але і пачатак новай дарогі.

Алена БАНДАРЭНКА,
заадчык навукова-бібліяграфічнага аддзела
ЦНБ НАН Беларусі

Адамавічам Дамброўскім, які быў асуджаны на 8 гадоў катаржных працаў. Невядома, ці звязалі іх сваяцкія адносіны.

За дванаццаць гадоў сумеснага жыцця Сафія нарадзіла сем'ярых дзяцей. Тры дачкі – Ева Марцаліна (1859 – 1926, Вільня), Антаніна Аўрелія (1860 – 1937, Вільня) і Міхаліна

Становішча маладой удавы з пяццю дзецьмі было незаздросным. У пошуках сродкаў для існавання С. Дамброўская набыла ў Варшаве кватэру ў раёне плошчы Трох Крыжоў і адкрыла гаспаўню дом.

Сын Дамброўскага Казімір хоць ніколі не бачыў свайго бацьку, але пайшоў па ягоных слядах. Як і бацька, ён скончыў Слуцкую гімназію. За ўдзел у студэнцкіх хваляваннях 1894 года яго выключылі з Варшаўскага ўніверсітэта, вышэйшую адукацыю ён завяршыў у Дэршцкім універсітэце ў 1897 годзе.

У 1901 годзе Казімір пераехаў з жонкай Сафіяй і сынам у Гродна. Ён, як і яго бацька, пачаў бесплатна лячыць малазабеспечаных хворых, сярод якіх пераважала яўрэйская беднота. Са студэнцкіх гадоў яго марай было стаць лекарам-акулістам, і тут яна спраўдзілася, паколькі ў Гродне не было такіх спецыялістаў, і многія людзі папросту гублялі зрок. У 1908 годзе ён адкрыў за свае сродкі амбулаторыю і клінічны кабінет на 5 ложкаў для асобаў з хворымі вачыма.

На жаль, завяршыць усе свае планы ён не паспеў. 7 ліпеня 1910 года К. Дамброўскі памёр ад мэнінгіту. На пахаванне прыйшлі амаль усе жыхары горада. На вуліцах, па якіх праходзіла працэсія, зачыняліся крамы.

Лёсы бацькі і сына Дамброўскіх вельмі падобныя. Аבודва наслі імя Казімір, а іх жонкі – імя Сафія, былі лекарамі, лячылі бесплатна, сталі ахвярамі сваёй прафесіі і ў апошні шлях іх выпраўляла велзарная колькасць людзей.

Жонка Казіміра-малодшага засталася адна з трыма дзецьмі без сродкаў да існавання. На дапамогу прыйшлі гродзенскія яўрэі. Па рашэнні праўлення абшчыны яны сталі пасылаць сваіх дзяцей для навучання музыцы толькі да яе.

Перад пачаткам Першай сусветнай вайны сва-

які мужа дапамаглі сям'і пераехаць у Вільню. Там С. Дамброўская шмат гадоў працавала выкладчыкам у музычнай школе і вучылішчы. Пасля Другой сусветнай вайны жыла з дзецьмі і ўнукамі ў Торуні і Варшаве.

У 2016 годзе я вырашыла сфатаграфіраваць помнікі з надпісамі на польскай мове і размясціць у інтэрнэце, каб іх змаглі знайсці нашчадкі. Так быў фотаздымак пачатак праекту «Старыя помнікі ў Слуцку». Сярод першых быў фотаздымак помніка, напалову засыпанага зямлёй, на якім можна было прачытаць «Kazimierz Dąbrowski lekarz żył lat 46» (Казімір Дамброўскі. Лекар. Жыў 46 гадоў).

Пра гісторыю лекара Дамброўскага, які не браў грошай з бедных, даведваюся і мясцовы жыхар, цяпер пенсіянер, а ў мінулым рэнтгенаграф Слуцкай раённай бальніцы Уладзімір Машко. Чалавек, які ў сваім жыцці бачыў не толькі шмат здымкаў, але смерцяў, не мог застацца аб'ектыўным да гісторыі некалі паважанага лекара, на чые пахаванне сабраўся ўвесь горад. Уладзімір Аляксандравіч, не шкадуючы сілаў і часу, упарадкаваў магілу. А гэта было нялёгка, бо прыйшлося адкапаць, прыпадняць помнік, вывезці не адзін вазок зямлі і смецця, высекчы зараснікі крапівы, усталяваць агароджу...

А ў Варшаве жыве 82-гадовая праўнучка Казіміра Хрызастамавіча Дамброўскага, унучка яго сына Казіміра – Крысціна Якоўская, якая спадзяецца пабываць на магіле свайго прадзеда і радая, што ён не забыты на радзіме.

Вера ГРАБОЎСКАЯ,
аматар краязнаўства,
генеалогіі і гісторыі,
стваральнік праекта «Старыя помнікі ў Слуцку»
<https://oldpomnik.wordpress.com/>;
<https://vk.com/oldpomnik>
Фатаграфіі з асабістага архіва Крысціны ЯКОЎСКОЙ

Лекар Дамброўскі са Слуцка

Аб лекарах, настаўніках, суддзях, якія адыгралі пэўную ролю ў жыцці Слуцка XIX стагоддзя, былі вядомымі і паважанымі, мы, на жаль, мала што ведаем. Даходзіцца збіраць інфармацыю па крупінках. І якое гэта шчасце выявіць старыя фатаграфіі і дакументы! Вельмі ўсцешна было даведацца, што ў сям'і нашчадкаў слуцкага лекара Казіміра Дамброўскага, якія жывуць у Польшчы, захоўваюцца фатаздымкі і нават яго дзённік.

Сафія Дамброўская

Казімір Дамброўскі

К. Дамброўскі нарадзіўся ў 1824 годзе ў сям'і павятовага слуцкага суддзі Яна Хрызастама Дамброўскага, герба «Даленга». Пасля заканчэння гімназіі ў Слуцку ён паехаў у Маскву вучыцца медыцыну. Пасля заканчэння ўніверсітэта ў 1847 годзе працаваў тры гады хатнім лекарам князя Мяшчэрскага ў Цвярской губерні. Затым ён вярнуўся ў Слуцк, адкуль і адправіўся на Крымскую вайну (1853 – 1856), за ўдзел у якой атрымаў медаль і тытул «высокаблагародзе».

Маладая пара пасялілася ў Слуцку. З гэтага часу Казімір пачаў весці дзённік, куды запісаў важныя падзеі сваёй сям'і. Акрамя абавязкаў павятовага лекара, Казімір таксама ўладкаваўся на працу ў яўрэйскую бальніцу і слуцкую гімназію. Ён праславіўся тым, што з малазабеспечаных не браў грошай і ў гімназіі працаваў без узнагароды.

У дзённіку К. Дамброўскага запіс аб нараджэнні сына Рудольфа – апошні, зроблены яго рукой. Наступны запіс зрабіла яго жонка – пра смерць «майго дарагога мужа» 3 сакавіка 1870 года, а затым аб нараджэнні яго сына Казіміра Браніслава 13 мая 1870 года.

6 красавіка 1858 года Казімір ажаніўся з Сафіяй, дачкой навагрудскіх шляхціцаў Ульрыха і Ларысы Даманскіх, уладальнікаў маёнтка Мілашава, якое да паўстання 1830 – 1831 гадоў належала Мікалаю Гаццкаму. Сям'я Даманскіх гэты шлях разглядала як мезальянс. Аднак невядома, ці мела тут значэнне яўрэйскае паходжанне жаніха ці той факт, што ён быў усяго толькі лекарам, а не землеўладальнікам.

Напярэдадні Вялікадня ў 1864 годзе Казімір ненадоўга апынуўся ў турме. Немагчыма не звязаць гэта з паўстаннем. У сваім дзённіку ён пісаў: «Перад самым нараджэннем Эміліі я быў вызвалены з турмы да маёй пакутлівай Сафіі на некалькі гадзін і дзякуючы Усявышняму роды прайшлі добра. Гэта быў вельмі важны і абнадзейлівы момант у нашым жыцці». Магчыма, яго зняволенне звязанае з адным з кіраўнікоў паўстанцкага руху ў Слуцкім павеце, настаўнікам географіі слуцкай гімназіі Львом

«Gazeta Lekarska» 1870 года ў № 18 з подпісам «JH» паведамляе: «3 (15) сакавіка 1870 года доктар слуцкай гімназіі Казімір Дамброўскі скончыў сваё аддаанае жыццё, памёршы ад сыпнога тыфу, ва ўзросце 46 гадоў, пакінуўшы жонку з пяццю маленькімі дзецьмі і ўсё насельніцтва нашага горада і павеата, пагужаных у гора ад страты любімага доктара. Нябожчык Казімір Дамброўскі [...] прыводзіцца кароткая біяграфія...» на працягу апошніх трох гадоў быў лекарам слуцкай гімназіі і лекарам у яўрэйскай бальніцы [...] доктар Дамброўскі працаваў з найвялікшай самааддачай, дапамагаючы бедным нашага горада сваімі парадамі, а часта і ахвяраваанніямі...».

Дзеці, унучкі К.Х. Дамброўскага і жонка Казіміра-малодшага

Помнік на магіле К.Х. Дамброўскага

Мастачка з Нясутычаў

(Заканчэнне.
Пачатак у № 9–11)

З вялікім хваляваннем яна накіроўвалася ў Нясутычы, куды так рвалася яе сэрца. З дзяцінства на ўсё жыццё ёй запомніўся від з гары на родную сядзібу, на дах бацькоўскай хаты, на сад у квецені. Не захаваўся той вялікі крыж пры дарозе, на які яны разам з матуляю вешалі вышываны фартушок, але ў вёсцы засталася хата, дзе некалі была яе школа. Успомніла яна і суседні будынак, што нагадаў дзеці рай, бо там на ўсе галасы прыгожа спявалі птушкі, якіх разводзіў гаспадар. Сумна было даведацца, што хату, у якой вырасла, разабралі і перанеслі ў іншае месца, ператварыўшы ў бальніцу. Усе іншыя будынкі і сад перасталі існаваць. Захаваўся толькі кусцік бэзу, які некалі пасадзіла матуля, і мастачка сарвала з яго некалькі лісткоў, каб узяць з сабою ў Амерыку для роднага чалавека. Даведаўшыся пра лёс тутэйшай каплічкі, якую ў савецкі час спрабавалі разбурыць, стварыла пазней карціну – «Каб ня бачыў Ён, што яны тут начудзілі».

Мастачка ўспамінала: «Мы з мужам адведлі Нясутычы, Навагрудак, Мір, Нясвіж, Заслаўе. Я імкнулася пазнаць хоць што-небудзь з таго, што адбылася ў памяці з дзяцінства. У Мураванцы, дзе прайшло маіна дзяцінства, усё пазарастала, але мураванскія дамы зберагліся. Краевіды Наваградчыны я нанаво адкрывала для сябе. Іх романтычная пагоркавацэ збрала моцнае ўражанне. Пазнала касцёл у Наваградку, мы жылі ў часе вайны хрыста насупраць... Шмат успамінаў хлынула хваляй дзяцінства, калі стаяла на Замкавай гары, адчуваючы яшчэ раз нашу велічную гісторыю... Часам драбніцы западаюць у памяць і робяцца нейкім сімвалам ці вобразам. Ува мне як быгучаў голас: "Вось твая зямля, вось твой народ!"».

Т. Стагановіч прывезла ў Беларусь выставу «Амерыка – мая Амерыка», з якой пазнаёміліся спачатку жыхары Мінска, а пазней – Гродна, Ліды, Полацка і Віцебска. У экспазіцыі было прадстаўлена некалькі дзясяткаў твораў жывапісу і графікі, што адлюстроўвалі пераважна краявіды розных штатаў. Увагу наведнікаў адразу прыцягнуў трыпціх пад назваю «Любоў, Вера, Надзея». Гэтае жывапіснае палатно яскрава адлюстроўвае любоў мастачкі не толькі да той краіны, якая акрыліла яе талент, але і да роднай зямлі, да мінуўшчыны, да беларускага народа і яго традыцыяў. Твор працінае заклік да веры ва Усемагутнага, да авалодвання ісцінай праз веру. У цэнтры карціны – вобраз Божай Маці ў чырвоным мафорыі, колер якога пераклікаецца з колерам арнаменту на кашулях беларускіх жанчынаў. Колер агню сімвалізуе моц духу нашай заступніцы, якая абуджае дух веры і свабоды беларускага народа. Дапамагчы авалодаць ісцінай закліканы і прасветлены, адухоўлены вобраз святой

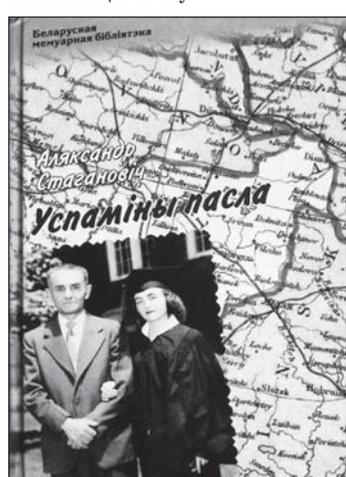

Стаяць: Шурык, Марыя Стагановіч, Лёва, Аня, Аляксандр Стагановіч; сядзяць: Юра, Тамара Стагановіч-Кольба, Тамарка, Аляксандр Кольба

Ефрасіні Полацкай. Ад вобразу жанок у беларускіх нацыянальных строях нібы сыходзіць святло, адчуваецца гармонія іх сусвету і дух старажытнай Беларусі. На палатне паўстае збіранны вобраз беларускай Амерыкі, жанчыны – закахальніцы традыцыяў свайго народа. У аб'яднанні нашай Любові, Веры і Надзеі, лічыць творца, ёсць шанец на выратаванне.

Творчая манера Т. Стагановіч, якую вызначаюць як абноўлены імпрэсіянізм, асабліва яскрава працягваюцца ў яе пейзажах. Мастачка лічыць, што найвялікшы мастак у свеце – прырода. Яна дапамагла сфармаваць ёй свой стыль – свабодны і натуральны.

«Мая любоў і пашана супадаюць з паняццем амерыканскіх індыйцаў – Чалавек павінен жыць у гармоніі з Космасам. Іхняя вера абудзіла маю любоў да іхняга стылю жыцця, іхняга мастацтва і архітэктуры. Таму вялікая частка маіх работ звязана з амерыканска-індыянскім жыццём».

На адным з палатнаў мастачкі – вялікая гара Рашмор у Чорных гарах Паўднёвай Дакоты, дзе высечаны на 60-футавай вышыні партрэты чатырох прэзідэнтаў. На карціне «Зубры. Елаўстонскі нацыянальны парк, штат Ваёмінг» – вялікая прастора, дзе над ціхай ракой, якая нібы знікае ў бясконцаці, зліваючыся з блакітным небам і далёкімі гарамі, застылі сілуэты магутных жывёлаў. На палатнах дрэвы грацыёзна рухаюцца ўверх, хмары мякка карануюць неба, старажытныя будынкі нагадваюць скалы, аксамітавае неба выглядае бязмерным, блакітна-зялёныя хвалі мора настойліва змагаюцца з чырвонымі камянямі, а ціхія сосны назіраюць за бясконцай барацьбой стыхій. Гучанне музыкі фарбаў у творах мастачкі адначасова зямное і касмічнае.

«Прысутняя краса заўжды нагадвае мне пра бясконцую прыгажосць Зямлі, каторую немагчыма цалкам ды й поўнаасцю ўявіць, а тым больш стварыць на палатне. Неба, хмары, горы – усё ёсць часткай нашага вечнага Жыцця. Празіраю ды ўпіваюся калёрамі прыроды, захапляюся яе настроямі, сумнымі ды вясельмі, – тады яе настрой ёсць маім настроём...».

Т. Стагановіч марыла вярнуцца на радзіму яшчэ раз. У паштоўцы

да дырэктара Навагрудскага гісторыка-краязнаўчага музея Тамары Вяршыцкай пісала: «Я пачала працаваць над выставай "Беларусь – мая Беларусь". Наваградскі замак мае ў ёй быць вялікай часцінкай гэтае выставы. Адно карціну з Наваградскага замка я намалевала для выставы ў 10-ю гадавіну Чарнобыля. Для гэтае ж выставы я таксама намалевала капліцу – распяцце Хрыста з мае вёскі Нясутычы, што толькі 10 км ад Наваградка. Капліца знаходзіцца ў вельмі дрэнным стане, але стылёва яна надзвычай прыгожая. Гэта ж гісторыя нашай архітэктуры! Да каго звяртацца аб ейным аднаўленні? Бо гэта можа быць і вельмі прыгожы турыстычны пункт, бо недалёка ад Мураванкі і Наваградка». У 1996 г. у Вашынгтоне адбылася выстава беларускіх мастакоў «Беларусь: 10 гадоў пасля Чарнобыля», дзе экспанаваліся карціны Т. Стагановіч на беларускую тэматыку. Мастачка перадала ў Навагрудскі музей 21 працу – калекцыю афортаў і літаграфіяў. Дзяржаўны мастацкі музей таксама атрымаў у дар яе творы.

Пасля смерці мужа Аляксандра праз паўстагоддзя сумеснага шчаслівага жыцця Т. Стагановіч пакінула свой дом і пераехала жыць у Нью-Брансвік. У 82-гадовым узросце здзейсніла падарожжа ў Святыню зямлю, дзе нягледзячы на самотны стан, атрымала незабыўныя ўражанні. Некалькі гадоў яна аддала працы над кнігай успамінаў «Абрэзкі мінулых гадоў», якая ў 2018 г. выйшла ў беларускім выдавецтве «Кнігазбор». Кожны радок кнігі прасякнуты шчырасцю пацужыў шмат перажылага чалавека, роздумам ад падзеяў мінулага, часам няпростых і трагічных, аб людзях, якія паўплывалі на яе жыццё, светаадчуванне, прафесійны выбар і захаванне беларускасці ў далёкай краіне. Каб ушанаваць памяць бацькоў, мастачка ў 2014 г. заснавала ў Беларусі прэмію імя Аляксандра і Марыі Стагановічаў для падтрымкі неспрыдуманай літаратуры на беларускай мове. Ёю ўзнагароджваюцца аўтары мемуараў, успамінаў, дзённікаў, лістоў, дакументальнай прозы.

У сваім інтэрв'ю Т. Стагановіч аднойчы сказала: «Беларусь – зямля маіх бацькоў. Я там нарадзілася, і яе дачка, яе часцінка. Я памятаю гэта і буду памятаць увесь час, адведзены мне Богам».

Святлана КОШУР,
г. Карэлічы

Крыж

У далёкія ўжо савецкія часы, калі ў краіне панавалі атеізм, а Валя была зусім маленькай, вясковыя людзі не баяліся ніякіх забаронаў. У кожнай хаце быў кут з іконамі, святкавалі ўсе рэлігійныя святы і меліся свае святаўні. На мяжы калгаса «Чырвоная зорка» і саўгаса «Гарняк» каля вёска Сцегачы (зараз Малы Жабін Салігорскага раёна) стаяў высокі праваслаўны крыж. Ён стаяў на ўзгорку і быў відзён здаля. Зроблены з дуба і абвязаны вышытымі ручнікамі, ён шмат гадоў быў на тым месцы, дзе, падводзе паданню вясцоўцаў, знаходзілася ў даўніну царква. На тым месцы білі чыстыя крыніцы, а вада была гаючай. Вясковыя людзі казалі, што царква згарэла, а новай не пабудавалі. Але хутка пасля пажару на тым месцы паставілі вялікі крыж. Ён і стаў сапраўднай святыняй для мясцовых жыхароў.

Валя была маленькая, калі яе сам'я на вількае свята Юр'я хадзіла ў паломніцтва да крыжа. Дарога была

даўжынёй амаль чатыры кіламетры. Па вясковай вуліцы ішлі пехатай, ехалі на вазах і роварах сотні людзей не толькі з Валаінай, але і з усіх навакольных вёсак. Цэлае людское мора йшло па палетку да таго крыжа. Маленькую Валю садзілі ў прыгожа накрытую каляску ручной працы. Тую каляску зрабіў яе тата Віктар. Яна стаяла на драўляных колах з металічнымі вободамі, што выкаваў мясцовы каваль Адам Кіркевіч, а вось драўляная ручка той каляскі называлася ў вёсцы дышлем і была даўжынёю з паўтара метра, каб яе можна было добра трымаць. Сценкі каляскі мелі вішнёвы колер, а па краях яна была аздоблена чорнымі рэзчэкамі. Не каляска – малюнак! А калі пакладуць у яе вышытую падушачку ды накрыюць каляровай

коўдрачкай, то і вачэй не адвесці. Валю прыгожа апраналі ды садзілі ў тую прыгажосць, а потым увіталіся ў людскі паток, што плыў па вясковай вуліцы.

Каля крыжа людзі гарача маліліся, а потым хто-небудзь з паломнікаў узбіраўся на той крыж і пачынаў здымаць з яго ручнікі і стужкі, якія цэлы год там знаходзіліся. Здымае і кідае ў натоўп. Людзі ловяць на ляту і плачуць ад шчасця, а потым пачынаюць разрываць тыя ручнікі на кавалачкі, на палосачкі, каб хапіла як мага большай колькасці паломнікаў, бо дома гэтыя кавалачкі прыкладвалі да сваіх знямоглых родных, і нават да хатняй жывёлы, каб ніхто не хварэў.

Калі гэтая цудоўная дзея заканчвалася, людзі вярталіся да сваіх хатаў, на развітанне цалуючы ікону, што была на крыжы. Ізноў людскі паток ішоў па вясковай вуліцы, на якой лунала адчуванне нечага вялікага і святага.

Калі крыж упаў, новага не ўзвялі. Пале тое, дзе быў крыж, зааралі. З цягам часу выраўнялі і ўзгорак, на якім ён стаяў. І ў вёсках зараз амаль не засталася людзей, якія памятаюць той святы крыж і тое вялікае паломніцтва людзей.

Стрымгадоўдзяцінства прабягала. І юнацтва хуценька прайшло. Вось ужо і старасць закульгала, І гадоў жыцця як не было.

Толькі ва ўспамінах засталася Ёсё жыццё, што людзям аддала... Успамянаю, як бабуля Зося Да крыжа мяне з сабой вязла.

Крыж стаяў на ўзгорку сярод поля, Быў відзён здаля вясцоўцам ён. Ля яго маліліся аб долі, Кладучы крыжу зямны паклон.

А збіралася народу столькі, Што і вокам нельга ахапіць. Шмат дарог вяло да крыжа ў полі, Кожны йшоў, каб шчасця папрасіць.

Потым гэты крыж перадзявалі Ды кідалі ручнікі ў натоўп, На палоскі рэчы тыя рвалі, Нібы гэта быў заморскі шоўк.

А на крыж другі ручнік вязалі, Стужачкі ды кветкі, фартухі, А затым ікону цалавалі Ды прасілі дараваць грахі.

Зараз і слядоў не засталася Ад сяжынак, ды і ад крыжа. Толькі жыта шэпча ў калосі, Што была тут вечная мяжа.

Што царква стаяла на пагорку, Потым крыж застаўся ад яе... І гады мае пабеглі з горкі, Што, канечне, суму прыдае.

Толькі ва ўспамінах засталася Ёсё жыццё, што людзям аддала, Ды ўспамяні, як бабуля Зося Да крыжа мяне з сабой вязла.

Валянціна БАБКО-АЛЯШКЕВІЧ, в. Радкава, Салігорскі раён

Рэчыцкі чараўнік

Кніжная серыя «Бібліятэка Гомельскага абласнога аддзялення Саюза пісьменнікаў Беларусі» (галойны рэдактар Уладзімір Гаўрыловіч) папоўнілася новым выданнем. Гэта кніга казачніка з Рэчыцы Анатоля Караленкі «Чародей» (Мазыр, 2019).

У яе ўвайшлі аднайменная аповесць, апавяданні і казкі; творы напісаныя на беларускай і рускай мовах. Як заўсёды, пісьменнік расказвае пра тое, што яму добра вядома, аб тым, як трэба і можна выйсці пераможцам са складанага становішча ў нашым напружым жыцці, у паўсядзённай дзейнасці звычайнага чалавека.

Вельмі цікавыя апавед А. Караленкі пра яго сустрэчы і размовы са славытымі беларускімі пісьменнікамі Янкам Брылём, Рыгорам Барадуліным, Максімам Танкам, Міколам Чарняўскім, Яраславам Пархутам і іншымі майстрамі роднага слова. З цеплынёй і ўдзячнасцю гаворыць аўтар і пра пісьменнікаў-землякоў Уладзіміра Ліпскага, Васіля Ткачова, Уладзіміра Верамейчыка ды іншых.

А. Караленка – аўтар 160-і казак пра нафту, 20-і кніг для дарослых і дзяцей. Ён – адзін з беларускіх пісьменнікаў, які стварае казкі пра нафту. І гэта не дзіўна, бо ўсё сваё жыццё прысвяціў працы ў нафтавай прамысловасці. Пасля заканчэння нафтавага тэхнікума паўтара дзясятка гадоў працаваў на прамыслах у Азербайджане, а затым на працягу трыццаці гадоў быў майстрам у вытворчым аб'яднанні «Рэчыцанафта».

Выдатнік нафтавай прамысловасці, ён і прысвяціў сваю творчасць лобімай тэме. Яго казкі і апавяданні з задавальненнем чытаюць дзеці. Пісьменнік уганараваны прэстыжнай Літаратурнай прэміяй імя Кірылы Тураўскага Гомельскага аблвыканкама.

Міхась СЛІВА

Уздоўж

- «Пацалунак – лепшы ... спыніць фантан жаночага красамоўства». М. Ларні.
- «Ой, ..., далібог, // Мяне любяць чатырох: // Любіць Ясь, любіць Стась, // Любіць дзядзька і Міхась» (прып.).
- ... павінен мець вока сокала, сэрца льва і рукі жанчыны (прык.).
- Сакавік – ... студзеня.
- «У любоўных справах ... становіцца дзічынай». А. Фарэль.
- Жывёлы, расліны, вывяя чалавека, што служаць аб'ектам рэлігійнага пакланення.
- Матчына ... ў дзетках (прык.).
- «У кожнага ёсць нешта ад птушак і жывёлін. У мяне – крылы, а ў мужа – ...». Цытата невядомага аўтара.
- Палаўнічы-прафесіянал.
- «Пад добрым кустом ... зелянее, за добрым мужам жонка маладзее (прык.).
- ..., або Улас. Святы, якога на Беларусі лічылі апекуном свойскай жывёлы.
- «Дзяўчынанька маладая, // ..., кветачка. // Паланіла ты хлапчыну, // Бэзавая ветачка» (прып.).
- «Цешыцца ... з калінаю, // Скінушы змінныя чары». З верша Янкі Купалы «... і каліна».
- «З разуменнем глянё ў ... такса // І павойску ў нос мяне лізне». З верша Хв. Гурыновіча «Непрыкаяная душа».
- «Мужчыны палююць, ... хапаюць здабычу». В. Гюго.
- Буйная вымерлая жывёліна.

Упоперак

- Самыя прыгожыя жанчыны – бландзінкі, самыя палкія – ..., а самыя верныя, адданыя – сівыя (прык.).
- ... – сабачы брат (прык.).
- Дзевачы ... да парога; пераступіла, дык і забыла (прык.).
- Жывыя ... Пра худага чалавека (перан.).
- Жанчына без мужыка, што ... без аброці (прык.).
- Галодны ... мацней за сьтога сабаку (прык.).
- Кханне і ... не схаваш (прык.).
- Матчына ... з дна мора дастане (прык.).
- «Жавароначкі, прыляціце, // Вясну красную прынясіце, // Каб ... засвяціла, // Каб снег белы растапіла». З вяснянкі.
- Тады Юзік ажэніцца, калі лысы ... ацеліцца (прык.).
- ... жанчыны – мудрае слова (прык.).
- ... родная – свечка незгасальная (прык.).
- «Твая маці – чараўніца, // А ... – разлучніца. // Разлучыла нас з табою, // Як рыбачку з вадою». З беларускай народнай песні «Туман, туман пры даліне».
- «А мае чары напагатове – // Белае лічыка, чорныя ...». З беларускай народнай песні «Цераз рэчаньку».
- ... з гор – і рыба з нор (прык.).
- Атмасфера, абставіны давернасці, дружалюбнасці, прыватнасці.
- За добрым мужыком трасе ... кумпяком (прык.).
- У каго малітва ды ..., а ў яго – бабскі хвост (прык.).

Склаў Лявон ЦЕЛЕШ

Красавік

Брэсцкі абласны краязнаўчы музей (1950) – 70 гадоў з пачатку дзейнасці.

Чавускі раённы гісторыка-краязнаўчы музей (1990) – 30 гадоў з часу заснавання (адкрыты 08.05.1996 г.).

1 – Калантай (Калонтай) Гуга (1750 – 1812), палітычны дзеяч Рэчы Паспалітай, філосаф, педагог, публіцыст, адзін з аўтараў Канстытуцыі 3 мая 1791 г. – 270 гадоў з дня нараджэння.

1 – Басальга Уладзімір Самойлавіч (1940, Слуцк), графік, дыпламант рэспубліканскіх і ўсесаюзных конкурсаў мастацтва кнігі – 80 гадоў з дня нараджэння.

5 – Усанава (Караткевіч) Людміла Мікалаеўна (1940), беларуская і расійская актрыса, заслужаная артыстка Беларусі – 80 гадоў з дня нараджэння.

5 – Шчэрбін Уладзімір Іванавіч (1950), мастак, педагог, заслужаны дзеяч культуры Беларусі – 70 гадоў з дня нараджэння.

6 – Кіт Барыс Уладзіміравіч (1910 – 2018), вучоны ў галіне астранаўтыкі, асветнік, дзеяч беларускай эміграцыі (ЗША), ганаровы грамадзянін Навагрудка – 110 гадоў з дня нараджэння.

6 – Галубовіч Ала Купрыянаўна (1945), вучоны-гісторык, ганаровы архівіст Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.

7 – Протчанка Васіль Ульянавіч (1930, Брагінскі р-н – 2002), вучоны ў галіне педагогікі і мовазнаўства, аўтар падручнікаў для агульнаадукацыйных і вышэйшых навучальных устаноў, метадычных дапаможнікаў для настаўнікаў, выдатнік асветы БССР – 90 гадоў з дня нараджэння.

Дзе варты пабываць

Да свята распішам яйкі

Напярэдадні аднаго з самых значных хрысціянскіх святаў – Вялікадня – Музей беларускага народнага мастацтва ў Раўбічах (Мінскі раён) пачынае рыхтаваць яго найважны аtryбут – распісаных вялікодных яйкі. Да самага Вялікадня мы будзем ладзіць «Пісанкі» і запрашаем далучыцца да нас. Выкарыстоўваючы самыя яркія фарбы і натуральны воск, будзем распісваць сырыя яйкі, як гэта і патрабуе традыцыя. Нават калі вы ніколі не рабілі нічога падобнага, то пад кіраўніцтвам дасведчанага навуковага супрацоўніка музея цягам 1,5 гадзіны абавязкова зможаце распісаць і забраць дадому пісанку ўласнага вырабу!

Кошт:
6 р. дзеці
9 р. дарослыя

Папярэдні запіс абавязковы! Дадатковую інфармацыю можаце атрымаць па тэлефоне: +37529 1353241 або +37517 5074469.

З сабой неабходна мець толькі добры настрой!

Пагодле інфармацыі арганізатараў

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 11

Уздойж: 1. Узвышша. 5. Карагод. 7. Вяз. 8. Код. 11. Жаваранак. 15. Эскіз. 16. Бацян. 17. Кіпа. 18. Снег. 21. Чытка. 22. Сквер. 27. Бярозавік. 30. Аер. 31. Ода. 32. Вол. 33. Суценкі. 34. Прамата.

Упоперак: 2. Вада. 3. Шарж. 4. Вядро. 6. Раёк. 8. Карэта. 9. Ява. 10. Дно. 12. Сіноптыка. 13. Паненачка. 14. Іней. 19. Печыва. 20. Струна. 23. Тры. 24. Яздок. 25. Два. 26. Грак. 27. Блін. 28. Каша. 29. Мора.

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПОРШНІ – старадаўні скуруны абутак нахшталт лапцей; тое, што і пацалы.

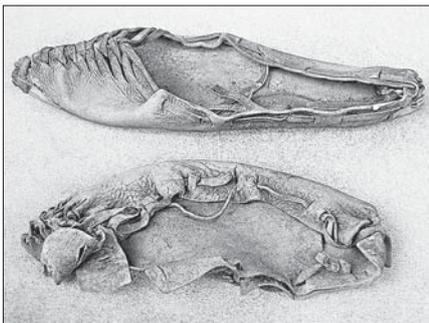
Рабілі з кавалка ялавай або свіной сырамятнай скуры, сабранай на ступні аборау.

У пісьмовых крыніцах слова «поршань» упершыню сустракаецца ў Ніканаўскім летапісе пад 1074 г.: «Егда же приспеша зима і мрази лютыя, стояше въ поршыньныхъ въ протоптанныхъ». Само слова «поршні» (поршынь, поршынь) перакладаецца са старажытнарускай як «шматок» ці «рыхлы».

Першапачаткова поршні ўяўлялі сабой адзіны кавалак сырамятнай скуры, выразаны па форме ступні, загнуты ўверх і сцягнуты праз прарэзы тонкім скуруным раменьчыкам падобна да мяшэчка. Майстры-гарбары скуру для поршняў разміналі і насычалі тлушчам. Для вырабу поршняў выкарыстоўвалі драўляныя калодкі-правілы. Шылі скуруны абутак аднолькава на правую і левую ногі, а ўжо потым уладальнік пары абутку разнашваў яе, як хацеў.

Шырока распаўсюджанымі поршні рабілі прастата вырабу і зручнасць. Іх насілі галоўным чынам гараджане, бо на драўляных маставых сярэднявечных гарадоў лапці, сплеченыя з лыка, вельмі хутка зношваліся.

Грубая зморшчыны прыносілі даволі шмат нязручнасцяў. Поршань даводзілася даволі доўга насіць, каб ён прыняў больш-менш зручную для ступні форму. Да таго часу скура ўжо паспявала знасціцца ды працерціцца. Пазней самыя грубыя зморшчыны наaska і пяткі пачалі выразаць.

Пазней зніжэнне колькасці зморшчынаў дамагаліся за кошт арыгінальнага крою. Кавалак скуры пачалі выразаць не па форме ступні з прыпускамі, а выкрываць прамавугольны або трапецыяпадобны нарыхтоўкі, па баках якіх рабіўся шэраг прарэзаў для скурунага раменьчыка. Менавіта гэты тып стаў самым распаўсюджаным.

Акрамя простых поршняў вядомыя так званыя ажурныя поршні, яны сустракаюцца значна радзей, паколькі выконвалі функцыю параднага абытку і вырабляліся ў меншай колькасці. Акрамя таго, ажурныя поршні горш захоўваліся з-за мнства прарэзаў, якія рабілі іх менш зносаўстойлівымі. Некаторыя віды поршняў у шкарпэтцы шнурваліся. Пры гэтым фігурныя прарэзы для шнуркоў адначасова служылі і ўпрыгожаннем.

ПОСТ – узаконены ў некаторых рэлігіях звычай, што забараняе ўжываць пэўную ежу ў асобныя перыяды года або тыдня. Узнік у даўнія часы. Абмежаванні нормаў харчавання ў пэўныя перыяды былі ўзаконены царквой і прынялі формы забароны (табу).

У многіх рэлігіях устрыманне на пэўны перыяд ад прыняцця ўсялякай ежы або асобных яе відаў; адзін з важных сродкаў царкоўнай рэгламентацыі жыцця вернікаў, паглыблення іх рэлігійнасці. У мусульманаў важнае месца займае пост ураза, у час якога цягам месяца рамазан забараняецца прымаць ежу

ад усходу да захаду сонца. У іўдзеяў побач з грамадскімі пастамі (з нагоды жалобы, пакаяння ці розных падзеяў з гісторыі іўрэйскага народа) існуюць індывідуальныя – паводле зароку, у дзень шанавання памяці бацькоў.

Хрысціянская царква не забараняе мясную ежу, але абмяжоўвае яе спажыванне ў некаторыя перыяды царкоўнага года. Мэты посту: часовае ўніканне жывёльнай ежы; практыкаванне волі праз паслухмянасць да Царквы; сувязь штодзённага харчавання з рытмам літургічнага календара. Пры пэўных абставінах магчымае паслабленне ці скасаванне посту (падарожжа, хвароба, надзвычайныя здарэнні і г.д.). На час посту забараняецца браць шлюб, удзельнічаць у свецкіх забавах (у тым ліку спяваць, танцаваць). У гэтыя дні вернікі павінны пасціцца, хадзіць на споведзь, прычашчацца.

У праваслаўнай царкве існуюць пасты рознай ступені:

вельмі строгі пост – сухаяздзенне (спажываюць толькі раслінную ежу без алею);

строгі пост – можна спажываць любую вараную раслінную ежу з алеем;

звычайны пост – апроч таго, што ядуць у строгі пост, можна спажываць яшчэ і рыбу;

паслаблены пост (для нямоглых, падарожных і г.д.) – дапускаецца ўсё, апроч мяса.

(Заканчэнне артыкула ў наступным нумары)